

نقر سمت راست محمودرضا سجادی، سفیر سابق جمهوری اسلنی در روسیه

سفیر اسبق ایران در روسیه و مذاکره کننده ارشد ایران در توافقنامه اوراسیا، علل ناکامی رابطه اقتصادی ایران و روسیه را بررسی کردند

روابط با روسیه معطل اراده بود

■ **ادامه از صفحه ۵**
 ■ **پس در واقع یک مشکل چندوجهی و پیچیده وجود دارد.**

سجادی: ورود به بازار کشورها یک مسأله چندجنبه و چندوجهی است اما به این معنی نیست که در طرف روسیه یک جریانِ ایستاد تا نگذارد ما بازار روسیه را فتح کنیم. زمانی که روسیه بودم یک شرکت دارویی ایرانی به آنجا آمد، دارویی را عرضه کرد که امریکایی‌ها داشتند بازار را پوشش می‌دادند، این شرکت با تخفیف خوبی که به وزارت بهداشت روسیه داد، توانست بازار را از چنگ امریکایی‌ها دربیآورد. در مورد سبزیجات، میوه‌ها و گل زمانی که ترک‌ها هواپیمای روسی را سرنگون کردند، وزارت کشاورزی روسیه مصر بود و از سفارت ما خواش می‌کرد که شما بایبید جای کالاهای را که از ترکیه می‌آید پر کنید. چون آنها تمایلی به ادامه روابط اقتصادی با ترکیه نداشتند. در زمینه‌های مختلف در آنها آمادگی وجود دارد. از لحاظ سیاسی و حتی فرهنگی زمینه همکاری روسیه با ما بیشتر است تا زمینه همکاری روسیه با خیلی از کشورهای دیگر، به همین خاطر روسیه ما را ترجیح می‌دهد.

■ **جناب سیدی فرصت‌های پیش روی ایران در این زمینه و موانع پیش روی این کار چیست؟**
 سیدی: وقتی در هر حوزه‌ای می‌خواهیم با یک کشوری تعامل کنیم بویژه در عصر کنونی جهانی شدن، این تعامل لاجرم مبتنی بر مقررات بین‌المللی است. طبیعتاً مقررات داخلی کشورها می‌تواند تفاوت‌های خیلی زیادی از داخل کشور باشد. امروزه مقررات بین‌المللی است که مبنای توافق هاست، به طور مثال در عرصه توافق‌های تجاری اغلب متون موافقتنامه‌های مبتنی بر مقررات حوزه تجارت که در سازمان جهانی تجارت WTO کار شده است، همچنین کشورهای عضو این سازمان موظف و مکلف به رعایت آنها هستند. این تعهدی که کشورها برای این حوزه دارند اولاً یک هم‌شکلی به مقررات این کشورها می‌دهد و اگر دو کشور اکنون چنین بستر مشترک مقرراتی داشته باشند و بخواهند با هم کار کنند بسیار آسان‌تر است تا اینکه چنین نباشد. در موضوع سرمایه‌گذاری خارجی، سازمان جهانی تجارت یک موافقتنامه سرمایه‌گذاری دارد که برخی اقدامات را در قبال یک سرمایه‌گذار خارجی ممنوع می‌کند، برای این مثال شما حق ندارید بگویید کالای تولیدی خود را باید صادر کنید، باید در داخل کشور من این کالاها را بفروشید، نهاده‌های تولیدی خود را باید از داخل کشور من بخرید، سودی که ناشی از سرمایه‌گذاری خارجی به دست می‌آورد اجازه خارج کردن آن از داخل کشور را ندارد و موارد دیگری از این قبیل. تقریباً همه کشورهای جهان اکنون عضو سازمان جهانی تجارت است و مقاصات آن این حق را ندارند اما در مقابل می‌بیند که ایران عضو WTO نیست و هیچ تعهدی در قبال سرمایه‌گذار خارجی نیز ندارد. کشوری که عضو WTO هستند تقریباً قوانین تجاری مشابهی دارند. پس مشخص می‌شود که اگر سرمایه‌گذار خارجی بیاید با کشور مواجه می‌شود که مقررات آن را نمی‌شناسد و نگران می‌شود. یک سرمایه‌گذار خارجی باید در حد یک PhD وقت بگذارد تا درباره مقررات ایران مطالعه کند. اما اگر این سرمایه‌گذار به ترکیه یا کشور مواجه می‌شود که مقررات آن را نمی‌شناسد و نگران نیست، آن را می‌تواند تفاوت‌های خیلی زیادی از داخل کشور

حوزه تجارت که در سازمان جهانی تجارت WTO کار شده است، همچنین کشورهای عضو این سازمان موظف و مکلف به رعایت آنها هستند. این تعهدی که کشورها برای این حوزه دارند اولاً یک هم‌شکلی به مقررات این کشورها می‌دهد و اگر دو کشور اکنون چنین بستر مشترک مقرراتی داشته باشند و بخواهند با هم کار کنند بسیار آسان‌تر است تا اینکه چنین نباشد. در موضوع سرمایه‌گذاری خارجی، سازمان جهانی تجارت یک موافقتنامه سرمایه‌گذاری دارد که برخی اقدامات را در قبال یک سرمایه‌گذار خارجی ممنوع می‌کند، برای این مثال شما حق ندارید بگویید کالای تولیدی خود را باید صادر کنید، باید در داخل کشور من این کالاها را بفروشید، نهاده‌های تولیدی خود را باید از داخل کشور من بخرید، سودی که ناشی از سرمایه‌گذاری خارجی به دست می‌آورد اجازه خارج کردن آن از داخل کشور را ندارد و موارد دیگری از این قبیل. تقریباً همه کشورهای جهان اکنون عضو سازمان جهانی تجارت است و مقاصات آن این حق را ندارند اما در مقابل می‌بیند که ایران عضو WTO نیست و هیچ تعهدی در قبال سرمایه‌گذار خارجی نیز ندارد. کشوری که عضو WTO هستند تقریباً قوانین تجاری مشابهی دارند. پس مشخص می‌شود که اگر سرمایه‌گذار خارجی بیاید با کشور مواجه می‌شود که مقررات آن را نمی‌شناسد و نگران می‌شود. یک سرمایه‌گذار خارجی باید در حد یک PhD وقت بگذارد تا درباره مقررات ایران مطالعه کند. اما اگر این سرمایه‌گذار به ترکیه یا کشور مواجه می‌شود که مقررات آن را نمی‌شناسد و نگران نیست، آن را می‌تواند تفاوت‌های خیلی زیادی از داخل کشور

سجادی: روابط اقتصادی ما و روسیه تا حدی تحت تأثیر رویکرد جهانی نسبت به ما است؛ برای مثال ما وقتی که در سیستم بانکی مورد تحریم قرار می‌گیریم، روس‌ها تعاملات جهانی دارند اگر بانک‌های آنها تعامل را نپذیرند خود آنها نیز تحریم می‌شوند. در حال حاضر خود روس‌ها نیز می‌گویند دوست داریم کمک کنیم که شما وارد برجام و تابع مقررات برجام شوید که به تبع آن تحریم‌ها برداشته شود و ما نیز راحت‌تر با شما تالادات تجاری انجام دهیم؛ لذا روس‌ها موافق بحث اجرایی شدن برجام هستند البته خود روس‌ها نیز تا حد زیادی گرفتار تحریم هستند آنها نیز یک سیستم غیررسمی اقتصادی دارند که اگر ما به نحوی وارد برجام نشویم با آن سیستم اقتصادی می‌شود کار کرد.

■ **باین توضیحات ارزیابی تان از تفاهمنامه با روسیه چیست و اگر قرار باشد قرارداد جدیدی در حوزه ویژگی‌هایی داشته باشد؟**

سجادی: من تفاهمنامه مدنظر شما را که در زمان آقای هاشمی بسته شد، ندیده‌ام و فکری کنم اکنون مدت آن تمام شده است، اما خیلی مؤثر نبود. اراده فراتر از تفاهمنامه هاست؛ وقتی که ساختار‌های اقتصادی ما اراده ندارند و دلیلی نمی‌بینند که با روسیه همکاری کنند، عمل‌کاری انجام نمی‌شود. در گذشته مشکل ما نبود اراده بود است، امیدواریم این سفر آقای رئیسی این هشدار و بیداری را به دستگاه‌های ذریبط در جمهوری اسلامی بدهد که این اراده نظام است و نظام این را می‌خواهد. اگر کارگزاران قبلی باشند که اراده ندارند اوضاع به همین منوال خواهد بود. در علم مدیریت می‌گویند اگر شما بخواهید یک سیاست جدیدی را اعمال کنید باید کارگزاران سیستم قبل را کنار بگذارید چون خود آنها اولین دشمنان این اراده جدید خواهند بود. اگر کارگزاران که مسئولیت وزارت نفت و بانک

مرکزی را دارند و موافق کار با روسیه نیستند سرکار خود باشند، بهترین توافقنامه‌ها را نیز بنویسید آن قانون، مقرره، آیین نامه و بخشنامه را تغییر داد.

■ **جناب سیدی در خصوص مسائل خارجی که مانع روابط بین الملل شده، نقش عدم همکاری بین نهادهای داخلی مثل گمرک، سازمان توسعه تجارت و سایر نهاده‌ها با همدیگر در مورد کاهش ارتباطات ایران و روسیه چیست؟**

سیدی: من از سال ۹۵ درگیر مذاکرات با اتحادیه اوراسیا بودم تا اردیبهشت ۹۷ که امضا شد. من هم‌زمان مذاکرات مشابهی با کشورهای دیگر داشتم. بعد از اینکه موافقتنامه‌ای ۵ آبان ۱۳۹۸ اجرایی شد، طبیعتاً ما با دستگاه‌های مختلف از جمله گمرک، اتاق بازرگانی ایران، سازمان استاندارد و سازمان محیط زیست، دامپزشکی، وزارت درمان و آموزش پزشکی باید همکاری می‌کردیم. گاهی وقت‌ها در این هماهنگی‌ها مشکلاتی بروز می‌کند ولی هیچ وقت حس نکردم که کسی مایل نیست با ما همکاری رخ دهد. البته در تجارت با اتحادیه اوراسیا یک سری مشکلات زیرساختی داریم به طور مثال خطوط کشتیرانی منظم و کامیون‌های یخچال دار نداریم. شاید اینجا نیز تقصیر کسی نیست. ما

سیستم صنعتی روسیه را خیلی ضعیف کرده، فقط روی صنایع نظامی متمرکز شده بودند و رقابت‌های اقتصادی نیز برای آنها مهم نبوده است. لذا وسایل روزمره زندگی وجود ندارد و این حجم واردات دارند. پس بازار فراهم و کشور پولداری است. هم نیاز بالایی دارند و هم خوب می‌خرند. برای اینکه جنسی فروخته شود احتیاج به تبلیغات و فعالیت زیاد است. ما باید قابلیت‌های خود را عرضه کنیم. زمانی که من در روسیه بودم یک بولتن تجاری یا کاتالوگ نداشتم که وقتی میهمان به سفارت می‌آید جلوی او قرار دهیم. بنابراین قطعاً به تشکیلاتی احتیاج داریم که بودجه داشته باشد و تلاش کند این همه ظرفیت ما را به آن بازار بزرگ و تشنه عرضه کند.

■ **در موضوع ارزی‌زنان بازار گانلی، مشکل اصلی این قضیه عوامل ارزی است یا عوامل دیگری نیز تأثیرگذار هستند؟**

سجادی: از مشکلات وزارتخانه‌ها اطلاعی ندارم اما قاعدتاً گفته می‌شود ما برای کارها بودجه نداریم. حتی شاید پرسنل مناسب و کادرهایی که بتوانند از پس این مشکلات بر بیایند نیز نداریم. ترکیه که از همان روز اول به روسیه صادرات نمی‌کرده است بالاخره از یک جایی شروع کرده، کالایی را انتخاب کرده، تبلیغ کرده و بازار آن را پیدا کرده است، راهکارهای آن را یاد گرفته است و اقدام کرده است. ما نیز می‌توانیم این کار را بکنیم ولی اگر منتظر باشیم همه مسائل رایج‌جا حل کنیم، نمی‌شود چون حجم آن خیلی زیاد است و از توان دستگاه‌های دولتی بر نمی‌آید.

■ **یکی از محورهای اصلی ما بحث کریدورها است. چرا این کریدورهای بین‌المللی هنوز فعال نشده‌اند و برای فعال سازی این کریدورها مخصوصاً کریدور شماره ۹ باید چکار کرد؟**

سجادی: به نظر من یکی از استراتژیک‌ترین پروژه‌های ایران و روسیه پروژه کریدور جنوب به شمال است. این کریدور در واقع قرار بوده بندرعباس را تا سن پترزبورگ از طریق ریل قطار وصل کند. برای ما از لحاظ اقتصادی بسیار مهم است چون ۴۳ درصد کالای روسیه از آن کشور هند، کره، چین و ژاپن تأمین می‌شود. کالایی که از چین می‌آید اگر تپهه کنیم ناوگان نداریم. بعد تکه‌ها را بسفر برود و در مقابل از طریق بندرعباس بیاید، از لحاظ زمانی حداقل ۲۰ درصد و از لحاظ قیمتی ۲۵ درصد به نفع روسیه است. یعنی باید کمتر پردازد تا فروشگاه زنجیره‌ای دارد، گفته بود آقای وزیر ما مایل به خرید هستیم. صاحب شرکت گفته بود ما قفل آلا می‌خواهیم، وزیر گفته بود که ما قفل آلا داریم که فرضاً تهران قیمتش ۲۰ تومان باشد اینجا ۲۰۰ تومان شود چرا نباید معامله شکل بگیرد. وزیر پرسیده بود چقدر می‌خواهی و صاحب شرکت گفته بود روزی هزار تن و معامله شکل نگرفت. شما اینجا امکان جمع آوری و تدارک ۱۰۰۰ تن داخلی نداریم، حتی آنها تهیه کنیم ناوگان نداریم و حتی اگر داشته باشیم آنها استاندارد را بالا می‌خواهد اما اینجا شیوه تولید استاندارد یکسانی نداریم و خرده فروشی است و هر کسی به شیوه خود پرورش می‌دهد. وقتی با یک نظام بسیار پیشرفته توزیع و خرید مواجه می‌شوید نمی‌توانید رقابت کنید اگر ما هم می‌توانستیم فروشگاه‌های زنجیره‌ای بزرگ داشته باشیم، تولیدکننده قزل‌آلای شما روزی حداقل ۳۰۰ تن جمع آوری و توزیع یا کرده بود، اما تولیدکننده

■ **سجادی: اراده طرف ایرانی به اندازه کافی نبوده و در سال‌های گذشته فقط در انتظار برداشته شدن تحریم‌ها بودند که بتوانند روابط با غرب را دوباره احیا کنند اما روس‌ها به خصوص در بخش دولتی به شدت علاقه‌مندند که با ایران در حوزه‌های اقتصادی همکاری داشته باشند**

■ **سیدی: موافقتنامه‌هایی مثل اوراسیا گرچه تا حد زیادی به تجارت تمرکز می‌کنند اما بعد از گسترش، جهات دیگر تعامل‌ها مثل سرمایه‌گذاری مشترک، تولید مشترک یا افزایش تعامل‌های گردشگری و از این قبیل را به دنبال دارد**

هیچ کدام اینها را بلد نیست. همه اینها را فرض کنید آماده کردیم بعد با یک قرارداد می‌گوید که دو سال با یک قیمت به من قزل‌آلا بده، در حالی که اینجا قیمت قزل‌آلا شنیه و پنجاهتبه متفاوت است. ثبات لازم را در اقتصاد نداریم که با یک اقتصاد با ثبات بتوانیم تعامل داشته باشیم. بخشی از این مشکلات است ولی به نظرم به ضرر کشتیرانی چنین است که این اتفاق بیفتد و به نفع چینی‌ها است که در ایران پول خرج کنند و اجازه ندهند این خط ساخته شود و این حجم بالای کالا بیاید و از ایران رد شود. این پروژه صدرصد به نفع ما است. اما متأسفانه تا به حال شده است و در حال حاضر همه البته موافق است و آذربایجان جالب نیست و از آنجا که بخشی از این خط از آذربایجان رد می‌شود و فاندتاً اگر اکنون عملیاتی شود آذری‌ها شروع به بازی در آوردن خواهند کرد و میل ندارند که چنین امتیاز بزرگی را به ایران بدهند. این پروژه یکی از پروژه‌های دردآور ماست که ارزش بسیار بالایی دارد ولی متأسفانه درحقیق نشده است. البته اگر تلاش کنیم هنوز در رنده است و ما می‌توانیم بخشی را که از آذربایجان رد می‌شود به جای آن در دریای مازندران ببریم و با کشتی‌های رورو یا حتی خود قطار را سوار این کشتی‌ها کنیم. هنوز این امکان وجود دارد که ما این نقش امنیتی را برای روس‌ها بازی کنیم.

■ **علت اجرا نشدن این طرح طی این ۱۵ سال بیشتر عوامل داخلی است یا خارجی؟**

سجادی: صددرصد عوامل داخلی. در این مملکت جایی نبوده که یقه راه‌آهن را بگیرد و بگوید چرا این کار را انجام نمی‌دهی. گرچه روس‌ها همان موقع که روسیه بودم می‌گفتند ما ۵۰۰ میلیون دلار فاینانس به این پروژه می‌آوریم شما این پروژه را راه‌اندازی کنید. مشکل یک اراده ملی است و ربطی به پول ندارد. اگر بخواهیم کل مسیر ریلی شود مشکل آذربایجان مطرح است و آذربایجان کارکننی می‌کند اما می‌شود مسیر را ریلی دریایی کرد. آنجا بودم ۴۰۰ میلیارد دلار واردات داشت. شوروی

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

■ **آقای سیدی نظر شما چیست؟**

سیدی: من خود شاهد بوده‌ام که در اتحادیه اوراسیا نیز با اشتیاق از ما پیگیری می‌کردند و دوست دارند این مسیر بتواند باز شود.

اما راجع به بحث ارزی‌زنان بازارگانی یکی دو سال پیش سازمان ملل یک مطالعه‌ای انجام داده بود که حدود ۸۹ سازمان تجارت توسعه جهان را از جهات مختلف بررسی کرده بود. یکی از این جهات بودجه‌ای بود که برای توسعه صادرات اینها دریافت می‌کردند و این بودجه یک ضریب از صادرات آن کشور به جهان براساس آن ضریب اعلام شده بود که حساب کردم حدود یک، سی و پنجم آن رقم را به سازمان توسعه و تجارت در یکی از سال‌ها تخصیص داده بودند و در یکی دو سال تخصیص بودجه صفر بوده است. بنابراین مساله ارزی‌زنان همان‌طور که آقای سجادی فرمودند

در بازار بزرگ روسیه که ۲۱ جمهوری دارد و بعضی از جمهوری‌های آنها از ایران بزرگتر هستند و حتی پتانسیل تجارت آنها با کشور ما بسیار زیاد است، مهم است. شاید یک مرکز تجاری بزرگ با حداقل ۳۰ نفر برای پوشش دادن به این بازار کافی نباشد، ولی وقتی شرایط کشور به دلایل مختلف به نحوی است که امکان تأمین بودجه لازم برای چنین کاری نیست بنابراین ما این وضعی را دچار می‌شویم که بودیم. در اوج تعداد ارزی‌زنان ۲۲ تا رازین در کل دنیا داشتیم که اکنون ۵ یا ۶ نفر بیشتر نیستند. یک نفر نمی‌تواند در بازار بزرگی مثل روسیه کار چندانی را پیش ببرد بلکه باید یک گروه و تیم باشند. شاید نتوان از کسی گله کرد چون در یک شرایط دشوار به سر می‌بریم که به واسطه تحریم‌ها دشواری در تأمین هزینه‌های مختلف حوزه‌های مختلف است.

■ **آقای سیدی بحث‌تان را با توجه به سفر رئیس جمهور به روسیه جمع‌بندی می‌فرمایید؟**

ما موافقتنامه‌ای که منعقد کردیم سه‌ساله است یعنی ۵ آبان سال ۱۴۰۱ به اتمام می‌رسد. مذاکرات‌مان با اوراسیا را درباره تجارت آزاد حدود یک سال است که شروع کرده‌ام و در حال حاضر نیز در دل مذاکرات هستیم. تقاضایی که داشتیم این بود که این مذاکرات تسریع شود. به هر حال برای اتحادیه اوراسیا که ۵ کشور باید هماهنگی کند کار آسان نیست. گاهی اوقات در مذاکرات تأخیر می‌افتد و امیدواریم که این تسریع را در مذاکرات به عمل آورند و بتوانیم یک موافقتنامه برای تجارت آزادی که حداقل ۸۰ درصد کالاها تعرفه‌اش بندرجیع صفر خواهد رسید، داشته باشیم. به نظر می‌رسد این یک بسترسازی بسیار بنیادین و اساسی است برای اینکه حداقل از حیث مقررات و قوانین و ضوابط یک تسهیل مهم در تجارت فی‌مابین فراهم بیآورد. در بعضی از موارد در مذاکرات نیاز به این داریم که مقامات بالاتر نیز کمک کنند که از بن‌بست‌های مذاکراتی یا مباحثی که ممکن است مذاکره‌کنندگانی مثل بنده از دستشان برنیاید که اینها را حل و فصل کنند، مقامات بالاتر این توجه را داشته باشند هم‌راستا با این ما باید خود را برای بهره‌مندی از چنین امکان بزرگی آماده کنیم؛ عمده اینها یک تحول‌های بنیادین ساختاری در نظام‌های تصمیم‌گیری داخلی در مقررات داخلی و در تنظیم تعاملات ما با جهان است و نمی‌شود در شرایطی زیست که نیاز به مداخله بسیار زیاد دولت را فراهم بیآورد و هم‌زمان بتوانیم تعامل‌های راحت با کشورهای دیگر داشته باشیم. این واقعاً نشدنی است، باید بستری باشد که تجار بتوانند در شرایط باثباتی کار کنند. من اطمینان دارم که حداقل ایرانی‌ها شرم تجاری خوبی دارند. به محض اینکه این فرصت‌ها ایجاد شود می‌شود امیدوار بود که از این فرصت‌ها استفاده کنند. موافقتنامه تجاری با صفر کردن تعرفه ۸۰ درصد اقلام بستر خوبی را برای این کار فراهم می‌کند که هم‌اکنون ما در وزارت راه و شهرسازی ما این پروژه مطرح است اما کسی آن را جدی نمی‌گیرد و گیر آن مربوط به مسیر رشت به آسترا بوده است. با اینکه یک مسیر اقتصادی، امنیتی و بسیار پرفایده است ولی به نظرم به ضرر کشتیرانی چنین است که این اتفاق بیفتد و به نفع چینی‌ها است که در ایران پول خرج کنند و اجازه ندهند این خط ساخته شود و این حجم بالای کالا بیاید و از ایران رد شود. این پروژه صدرصد به نفع ما است. اما متأسفانه تا به حال شده است و در حال حاضر همه البته موافق است و آذربایجان جالب نیست و از آنجا که بخشی از این خط از آذربایجان رد می‌شود و فاندتاً اگر اکنون عملیاتی شود آذری‌ها شروع به بازی در آوردن خواهند کرد و میل ندارند که چنین امتیاز بزرگی را به ایران بدهند. این پروژه یکی از پروژه‌های دردآور ماست که ارزش بسیار بالایی دارد ولی متأسفانه درحقیق نشده است. البته اگر تلاش کنیم هنوز در رنده است و ما می‌توانیم بخشی را که از آذربایجان رد می‌شود به جای آن در دریای مازندران ببریم و با کشتی‌های رورو یا حتی خود قطار را سوار این کشتی‌ها کنیم. هنوز این امکان وجود دارد که ما این نقش امنیتی را برای روس‌ها بازی کنیم.

■ **علت اجرا نشدن این طرح طی این ۱۵ سال بیشتر عوامل داخلی است یا خارجی؟**

سجادی: صددرصد عوامل داخلی. در این مملکت جایی نبوده که یقه راه‌آهن را بگیرد و بگوید چرا این کار را انجام نمی‌دهی. گرچه روس‌ها همان موقع که روسیه بودم می‌گفتند ما ۵۰۰ میلیون دلار فاینانس به این پروژه می‌آوریم شما این پروژه را راه‌اندازی کنید. مشکل یک اراده ملی است و ربطی به پول ندارد. اگر بخواهیم کل مسیر ریلی شود مشکل آذربایجان مطرح است و آذربایجان کارکننی می‌کند اما می‌شود مسیر را ریلی دریایی کرد. آنجا بودم ۴۰۰ میلیارد دلار واردات داشت. شوروی